

NOTEN

- (1) Bombay, J., Overzicht van 10 jaar werking. Registers op de jaargangen I tot X, Ghendtsche Tydinghen, 1982.
 - (2) Destanberg, D., Gent onder Jozef II - 1780/1792, Gent, 1910.
-

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE GENTSE BRUGGEN (Vervolg)

DE WATERWIJK

Het gebied begrepen tussen de Ottogracht, de Leie, het Nieuwland, de Ham en het Meerhem noemde men de waterwijk vanwege de vele grachten en vaardekens welke deze wijk doorkruisten. De vele brugjes, die bij de demping of overwelving van die grachten, verdwenen, waren in chronologische volgorde (van verdwijnen) :

1. DE TOVERESBRUG

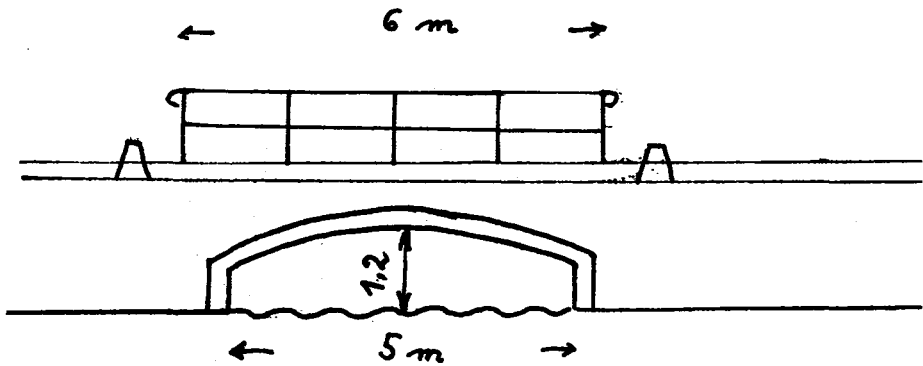
Dit houten brugje, te zien op het plan van 1534, bevond zich aan het einde der oude vest, in de Goudstraat, liggende over een vaardeken dat van de achter-Leie komt, zo schreef Steyaert in 1857. Een jaar later werd deze waterloop gedempt. De oorsprong van de naam : zie Minnemeersbrug.

2. DE GROENBRUG

Het plan Goethals vermeldt er drie ! Volgens het jaarverslag van de stad Gent van 1888, werd de oostelijke arm van de waterloop, die de Leie met het Meerhem verbond en Nieuwland, Van Canegemstraat en het Huidevetterken bespoelde, gedempt. Daardoor verdwenen niet alleen de drie groenbrugjes (genoemd naar de Groenstraat) maar ook de drie volgende brugjes :

3. DE GODSHUISBRUG

Deze lag in de gelijknamige straat (heden Godshuishammeken genoemd) alwaar zich vroeger het St-Jacobsgodshuis bevond (van rond het einde der 13de eeuw tot 1872). Het gedeelte dezer straat van het Huidevetterken naar het Nieuwland werd gewoonlijk de "Helle" genoemd. Het dossier van 1873 waarin er sprake is de brug te verlengen, spreekt dan ook van de "Hellebrug".

steene Muijde-bruigghe 1813

4. DE HUIDEVETTERBRUG

De brug en de straat waarin ze lag, werden genoemd naar de Huidevetters die in groot aantal in die wijk vertegenwoordigd waren.

5. DE OUDE MUIDEBRUG

Over deze brug schrijft Steyaert het volgende : "Muidebrugsken, aan het einde van de Slijpstraat liggende over één dier vaardekens, gemaakt om het water van het Meerhem af te leiden." (zie voor de ligging plan bij de demping van het Meerhemkanaal) Oudste vermelding : 1341 (Dr. Gysseling). De laatste vernieuwing voor de afbraak dateert van 20 mei 1813 (datum van goedkeuring voor aannemer Buels, voor de som van 1295 fr. De lengte van deze stenen brug bedroeg 6 m de breedte 5,5 m (zie tekening).

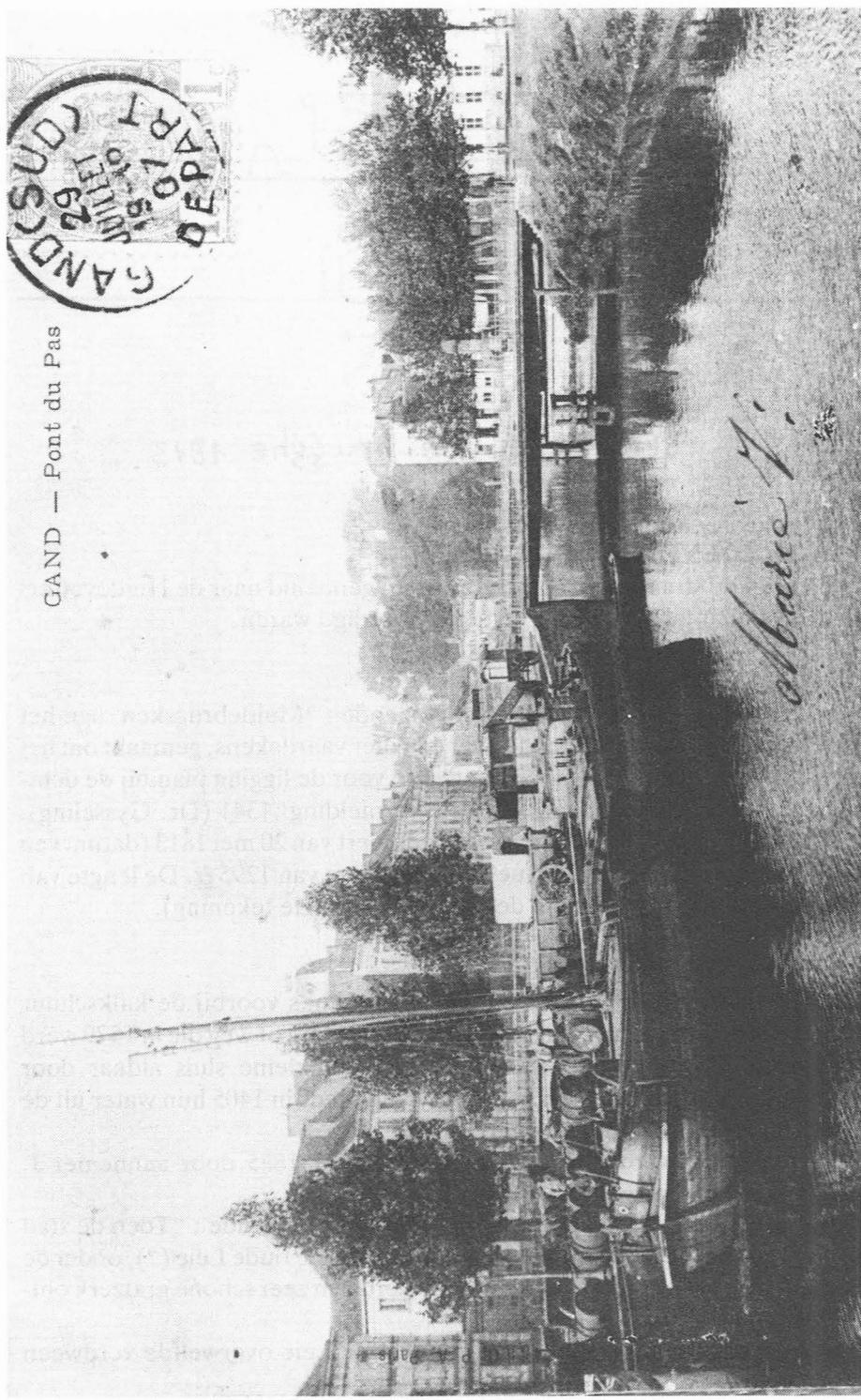
6. DE GRENDELGATBRUG

Aan het einde van het Nieuwland gaat men links voorbij de kalkschuur over het Grendelgatbrugsken naar de Reke, de dam of weg die in 1579 werd opgehoogd. De brug werd genoemd naar de kleine sluis aldaar door dewelke de Huidevetters van het Nieuwland reeds in 1405 hun water uit de Leie trokken." zo schreef Steyaert in 1857.

De stenen brug werd nog verbreed in oktober 1885 door aannemer J. Marobé voor de prijs van 1.000 fr.

In de Gazette van Gent anno 1903 lezen we het volgende : "Toen de stad een muur deed metselen dwars door het bed van de oude Leie (?), onder de brug van het (G)Rendelgat op de Reke, werd een zeer schone grafzerk ontdekt van omstreeks 1570.

Toen men in augustus 1903 een zijtak van de Leie overwelfde verdween ook deze brug voorgoed.

GAND — Pont du Pas

De Pasbrug.

In het Gentse woordenboek van L. Lievevrouw-Coopman vinden we ook de volgende beschrijving : “Kalkbrugsken, lag over een smalle vaart, het Kalkvaardeken genoemd, dat zijn oorsprong nam in de Leie en achter de huizen van het Nieuwland (rechterkant) liep, en de Reke met het Nieuwland verbond.” Het is niet erg duidelijk of dit nu een ander brugje was dan wel een andere benaming voor de Grendelgatbrug.

7. DE RAKENBRUG (OF RAKELBRUG)

Dit brugsken heeft zijn naam naar ene brouwerij “De Rake”, welke in 1460 daarnevens stond. Het werd ook het “Baillets- of Hornicbrugsken” genoemd, aldus Steyaert. Voor de ligging : zie plan Meerhemkanaal. Het brugje bestond nog in 1904 toen het Meerhemkanaal gedempt werd.

8. DE BEROUWBRUG

Dit brugje lag ongeveer halfweg het straatje van Berouw, over een onbevaarbaar waterloopje.

9. DE KRIEKERIJBRUG

Deze lag in de Kriekerijstraat (verbinding van Molenaarstraat met St-Margrietstraat) en werd genoemd naar een Kriekerij of boomgaard die zich aldaar bevond aldus Dr V. Fris.

10. DE PAPANBRUG

Het was een brugje in de Priesterstraat (heden de Doornzelestraat). Deze stenen boogbrug werd nog vernieuwd in 1842, om enkele jaren later te verdwijnen bij de opvulling van al die kleine waterlopen. De laatste vier bruggen behoorden vanzelfsprekend niet tot het gebied van de Waterwijk. Ze zijn hier alleen vernoemd als vervollediging van de verdwenen bruggen waarover weinig terug is te vinden.

“Gazette van Gent”; 3-8-1908.

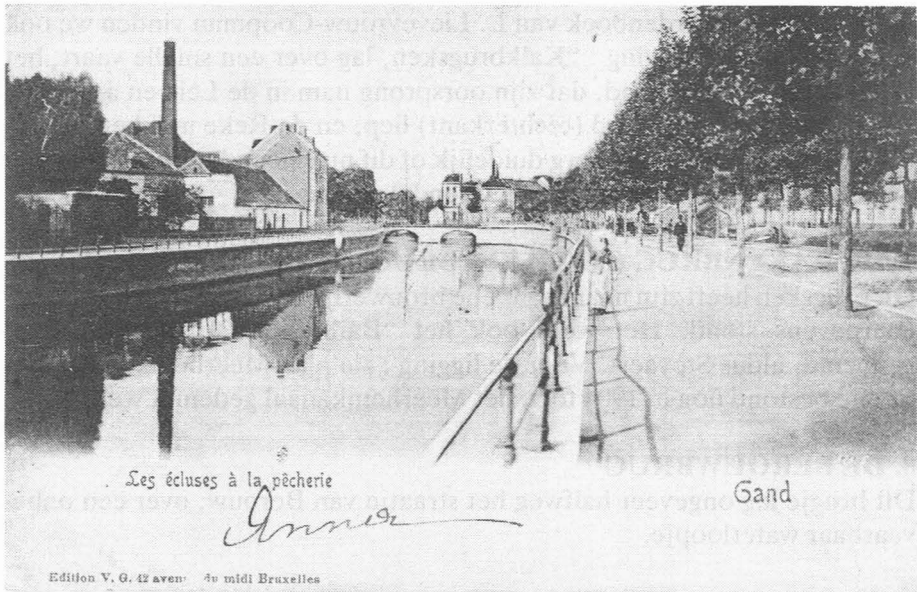
Gents Woordenboek.

J. Steyaert.

Jaarverslagen.

RODE-TOREN- EN PASBRUG

“De Rooden-Torenstraat, gewoonlijk Tussen 't Pas genoemd, geleidt naar de Pasbrug. Daar heeft men langs den oever de toegang tot een pleintje dat tot de stadsvolmolen geleidt, vanwaar de naam : Stadsvolmolenplein. Bij de Pasbrug verdeelt de rivier, de Leie, zich in twee takken : over ieder ligt eene brug (pas betekent sas of sluis). De Pasbrug is de stenen brug, alwaar de wateren der Leie door eene balksluis, 't Pas genoemd kunnen worden opgehouden.

De tweede tak der Leie vloeit onder de houten draaibrug welke, aan het begin der Visserij, van de Pasbrug naar de Dampoortstraat geleidt, en neemt aan 't Spanjaardkasteel ook de naam van Visserij. Deze brug zou beter dan de Pasbrug de naam van Rooden-Torenbrug mogen dragen, aangezien zij zich dicht bij de plaats gelegen is, waar de Rooden Toren heeft gestaan.”

Tot zover de uitleg die J.J. Steyaert gaf, in zijn, in 1857 verschenen boek. Volgens M. Heins dateren beide (?) bruggen van 1422 (1) en zijn, na de aanleg van het Rommelkanaal in 1752, veranderd in 1753, 1874 en 1884. Uit de Gazette van Gent noteerden we : “Doortocht voor voetgangers en rijtuigen wordt onderbroken op de Pasbrug voor 50 dagen, vanaf 20 juli 1874. Eene overzetboot zal ter beschikking der voetgangers gesteld worden.”

In een nog bestaand dossier lezen we : “Vernieuwen en omhoogbrengen der draaibrug aan 't tussen Pas volgens plan van 22-2-1806 en uitgevoerd in 1808 door aannemer Beuls.” Deze brug was 19,5 m lang en 4,2 m breed. De doorvaargeul was ± 8 m. Ook in 1851 werd de brug vernieuwd, want toen was er een onderbreking van het verkeer vanaf 11 september, voor ± 30 dagen.

Beide bruggen verdwenen na 24 maart 1909 (zie St-Jorisbrug). Door de bouw en de verplaatsing van de nieuwe St-Jorisbrug waren ze niet alleen overbodig geworden maar lagen ze ook in de weg voor het wegnemen van de strook grond tussen beide bruggen.

Om vollediger te zijn, nog even dit : Even voor de Leie in de Schelde vloeit

de kon het debiet van het Leiewater geregeld worden door de stuw van het Pas of de Rode-Torenstuw.

Deze toren werd zo genoemd omdat hij in rode baksteen was opgetrokken. Hij bestond reeds in de 13de eeuw en werd afgebroken in 1578.

Heden herinnert ons alleen de Rode-Torenkaai nog aan het bestaan van deze toren. Op het panoramisch zicht van Gent anno 1534, is hij zeer duidelijk te zien.

(1) De eerste vermelding : 1325 - an de Passebrugge.

In 1354 - an de poorte ter Speybrugge (= Rode-Torenbrug).

Volgens L. Lievevrouw-Coopman was de oude (volkse) benaming van de brug : Duvelsbrugge !

M. LABYN
('t Vervolgt)

“*Rechtzetting* : In ons vorig nummer zijn een paar spijtige foutjes geslopen. De meeste van onze lezers zullen ook wel bemerkt hebben dat op p. 97 de ondertiteling van de foto's verwisseld werd en dat het natuurlijk niet gaat over de Verdeelbrug maar over de OORDEELBRUG.

Bij het plannetje op p. 93 ontbrak de volgende referentie : Uit Stadsarcheologie 1983 - Jg. 7 - Nr. 1 - J. Baldewijns en M.C. Laleman : De Stadsomwalling aan de Brugse Poort.”

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE Nr. 41

Op 1 december 1897 stelde Armand Heins in het Frans, in de rubriek “Burgerlijke gebouwen” - Vrijdagmarkt - XIIIe eeuw” een fiche op over

HET UTENHOVE STEEN

Dit groot gebouw in Doornikse steen, waarschijnlijk opgericht in de XIIIe eeuw, werd spijtig genoeg bijna volledig afgebroken in 1839 om plaats te maken voor twee banale huizen.

Van het oude steen van de familie Utenhove blijven er slechts twee zijmuren over.

Deze van het *Zuiden* steekt uit boven de aanpalende huizen en, van op de Vrijdagmarkt, ziet men een door lijstwerk omsloten groot, blind, ogivaal venster.

Dit venster bevindt zich een beetje onder wat het spoor schijnt te zijn van een brede dakgoot, achter de oorspronkelijke kantelen.

Deze dakgoten kwamen uit aan de twee torentjes die de hoeken van het gebouw bekroonden.

Een ander, meer modern, venster kan gezien worden, hoger op dezelfde puntgevel, maar langs de tegenoverliggende zijde.